

Realitātes gadu aizvadot

Godājamie žurnāla "Enerģija un Pasaule" lasītāji, atbalstītāji un draugi!

Aizejošo gadu var nosaukt par realitātes gadu. Realitāte 2016. gadā guva virsroku pār pareģojumiem, no kuriem daudzi izrādījās tukšas čaulas vērti.

Pieņemumi par strauju sašķidrinātās dabasgāzes dominēšanu tirgū, kā arī par to, ka no Zviedrijas importētā elektroenerģija samazinās mūsu pašu uzņēmuma ražošanas apjomus, izrādījās realitātei neatbilstoši. Īstenība tomēr ir citāda, nekā viens otrs politiķis to iedomājas.

Daudz bija pareģu, kas lēsa, ka Klaipēdas sašķidrinātās dabasgāzes terminālis un sašķidrinātās dabasgāzes piegādes no ASV ienesīs lielas pārmaiņas Baltijas gāzes tirgū, taču cerību burbulis bija uzpūsts daudz lielāks, nekā izrādījās tā piepildījums. Sašķidrinātā dabasgāze izrādījās dārgāka nekā tā dabasgāze, kas tika piegādāta pa cauruļvadiem.

Bet vai tas nebija zināms jau agrāk? Mēs allaž esam teikuši, ka dabasgāze, kas tiek piegādāta pa cauruļvadiem, pie mums būs par 20–25 % lētāka nekā sašķidrinātā dabasgāze. Aizejošajā gadā tas arī apstiprinājās.

Kad cenas tirgū nokritās, ASV slānekļa gāze izrādījās salīdzinoši dārga. Amerikāņi ir daudz ieguldījuši dabasgāzes infrastruktūras izbūvē, taču tirgus attīstība nenotiek tik strauji, kā viņi bija cerējuši.

Augstsprieguma līdzstrāvas kabelis *NordBalt*, kas savieno Lietuvu un Zviedriju, nefunkcionē gana labi. AS "Latvenergo" termoelektrocentrāles ir pietiekami noslogotas. Tagad redzam, ka Rīgas TEC-2 otrā kārtā, pret kuras izbūvi daudzi izturējās skeptiski, izrādījusies gana noderīga.

Piepildījās jau iepriekš prognozētais – pēc AS "Latvenergo" sadalīšanas bija vērojams elektroenerģijas tarifu pieaugums. Procesi pēc AS "Latvijas Gāze" sadalīšanas būs līdzīgi, cenas tikai pieaugs. Patērētāju skaits samazinās, bet infrastruktūra būs jāuztur neatkarīgi no viņu skaita. Tarifi augs, bet dotēt patērētājus Latvijai iespēju nav.

Sācies AS "Latvijas Gāze" sadalīšanas process. Uzņēmuma akcionāri pilda to, ko Latvijas likumdevējs ir lēmis, ievērojot arī termiņus. Līdztekus esam nodrošinājuši, ka Inčukalna pazemes gāzes krātuve (PGK) ir piepildīta un ziemas sezonā Latvijas iedzīvotāji ir pasargāti no jebkādam nejausībām. Krievija vairs neglabā savu gāzi Inčukalna PGK, taču mūsu austrumu kaimiņi bija atsaucīgi, kad prasījām vēl 400 milj. m³ dabasgāzes, lai nodrošinātu vajadzīgo spiedienu gāzapgādes sistēmā. Ja ne tradicionāli labo attiecību starp AS "Latvijas Gāze" un AS "Gazprom", tad, iespējams, tā nebūtu. Arī AS "Latvijas Gāze" nākamie saimnieki ātri vien sapratīs, ka ar lielu piegādātāju, kāds ir AS "Gazprom", jāuztur labas attiecības.

Neskatoties uz to, ka naftas un gāzes cenas nebija tādas, kādas Krievijas valdība bija ierēķinājusi valsts budžetā, mūsu austrumu kaimiņiem tomēr ir daudz jaunu enerģētikas projektu, tiek īstenoti gazifikācijas projekti valsts iekšienē, būvēta jauna sašķidrinātās dabasgāzes rūpnīca, Krievijas uzņēmumi īsteno enerģētikas projektus citās valstīs. Aizejošā gada nozīmīgs politisks notikums mūsu reģionā bija Krievijas Valsts Domes vēlēšanas, kas nodrošināja politisko stabilitāti mūsu kaimiņvalstī. Savukārt amerikāņi un briti deva signālu pārējai pasaulei, ka politiskajai elitei jābūt atbildīgai sabiedrības priekšā. *Brexit* parādīja, ka tik lepna nācija kā briti mūžīgi neklausīties, ko runā klerki no Briseles. Nākamgad, kad būs vēlēšanas Vācijā un Francijā, situācija var izveidoties līdzīga. Donalda Trampa uzvara vēlēšanās jau deva signālu, ka tautas vairs neuzticas vecajiem politiķiem, viņu liekulība un meli visiem ir apnikuši. Eiropas Savienības vadītāji aizmirsuši, kāpēc šī savienība tika veidota. Šķiet, viņiem vairāk būtu jāieklausās Eiropas tautās un valstīs, nevis jāuzmetas par kontrolieriem un rīkotājiem.

Donalda Trampa ievēlēšana ASV prezidenta amatā ir nozīmīgs notikums, kas var izmainīt pasaules ainu. Tramps ir sekmīgs uzņēmējs, kurš nopelnījis daudzus miljonus un diez vai būs tāds, kādu viņu iztēlojās rietumvalstu un arī mūsu mediji. Viņš ir uzņēmējs, kurš vairāk vadīsies pēc pragmatiskiem biznesa apsvērumiem, nekā to darīja iepriekšējā ASV valdība. Pārmaiņas nenoliedzami būs, bet kādas – to prognozēt gadumijā vēl ir pagrūti.

Latvijas lielākā problēma, kas iet kopsolī ar neadekvātu nodokļu politiku un valdības nespēju uzlabot investīciju vidi, ir cilvēku emigrācija.

Skumji tas, ka arī mūsu enerģētikā maz jaunu projektu. Visi gatavojas būt par vidutājiem – tirgotājiem gāzes tirgū. Nu esam nonākuši pie tā, ka sadalām to, kas ir uzcelts un izveidots.

Latviešu un igauņu ūdeņraža enerģētikas attīstības projekts, kurā piedalās arī Rīgas dome, ir viens no retajiem pēdējā laika enerģētikas projektiem Latvijā. Biznesam gan grūti te iesaistīties, jo tam jāriskē ar savu naudu, bet atpelnišanas kritēriji šai projektā ir neskaidri.

Vienīgais pēdējā laika patiesi lielais projekts – *RailBaltic* – ir laba zīme gan mūsu enerģētikai, jo dzelzceļš ir liels enerģijas patērētājs, gan arī tautsaimniecībai kopumā. Tas pozitīvi iespaidos visu trīs Baltijas valstu tautsaimniecību.

Kā pozitīvu vēsti reģiona gāzapgādei var minēt to, ka ir apstiprināts *BalticConnector* gāzesvada projekts, kas savienos Igauniju un Somiju. Palēnām tiek īstenots arī Baltkrievijas atomelektrostacijas (AES) projekts. Šķiet, baltkrievi ir izdarījuši pareizo izvēli, jo gāzes un naftas viņiem nav, bet enerģija ir nepieciešama un atomenerģijas izmantošana pasaulē tikai attīstīsies, bez tās iztikt nevarēs. Arī mums šis projekts dos labumu. Jebkura enerģijas avotu un piegāžu diversifikācija mums ir tikai jāatbalsta. Pēc Ignalinas AES likvidēšanas, kad bija skaidrs, ka Visaginas AES tik ātri netaps, baltkrievu lēmums bija solis pareizā virzienā. Jāatzīmē, ka šie nav tīrā veidā biznesa projekti, bet izmanto valsts un Eiropas fondu atbalsta naudu.

Lai gan Lietuvas enerģētikā ir savas problēmas, mūsu dienvidu kaimiņi ir noteiktāki, izlemj un dara, kā tas bija ar Klaipēdas SDG termināli. Lietuvieši grib būt galvenie reģiona enerģētikā, un tādi viņi arī bija, kad darbojās Ignalinas AES. Tagad viņi ar interesi skatās uz mūsu Inčukalna PGK, un loģistikas jautājumu risināšanai sašķidrinātās gāzes terminālis komplektā ar pazemes gāzes krātuvi viņiem būtu ideāls komplekts. Iespējams, ka viņi ņems dalību arī AS “Latvijas Gāze” sadalīšanas procesā.

Sabiedrību interesē, kas notiks pēc nākamā gada 3. aprīļa, kad formāli Latvijā gāzes tirgus skaitīsies pilnībā atvērts un iespēja tirgot dabasgāzi būs dažādiem tirgotājiem. Domāju, ka nekas sevišķs nenotiks. Gāzi tāpat varēs nopirkt vai nu no gāzes vada, kas nāk no Krievijas, vai arī Klaipēdas termināli. Parādīsies apsviedīgi tirgotāji, kuri mēģinās spēlēt uz cenu svārstībām, nopērkot lētāk un pārdodot dārgāk, bet, cik būs tādu un kā tas būs, to redzēsim. Būs grūstīšanās biržā, tirgus elementi, bet tirgosim vienu un to pašu gāzi. Līdz reālam tirgum vēl tāls ceļš ejams.

*Nākamā gadu sagaidot, gribētu novēlēt katram no mums izturību,
stipru gribu un, pat galvenais, sirsniņu un mīlestību ģimenē!
Priecīgus un ballus svētkus!*

Žurnāla “Enerģija un Pasaule” Redakcijas padomes un kolektīva vārdā
Redakcijas padomes priekšsēdētājs, SIA “ITERA Latvija” prezidents **Juris Savickis**